

บทที่ 2

การตกทอดแห่งทรัพย์มรดก

ทายาทในกองมรดก

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคแรก บัญญัติว่า “เมื่อ บุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” และ มาตรา 1755 บัญญัติว่า “อายุ ความหนึ่งปีนั้น จะยกขึ้นต่อผู้ใดก็ได้แต่โดยบุคคลซึ่งเป็นทายาท หรือบุคคลซึ่งชอบที่จะใช้ สิทธิของทายาท หรือโดยผู้จัดการมรดก” ดังนั้น ปัญหาที่ต้องพิจารณาในเบื้องต้นคือ “ทายาท” หมายถึงบุคคลประเภทใด

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1603 บัญญัติว่า “กองมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยสิทธิตามกฎหมายหรือโดยพินัยกรรม

ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า “ทายาทโดยธรรม”

ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า “ผู้รับพินัยกรรม”

จากมาตรานี้ทายาทย่อมหมายถึงผู้มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย บุคคลใดก็ตามที่ไม่มีสิทธิในกองมรดก บุคคลนั้นย่อมไม่เป็นทายาทในกองมรดก แม้ตามมาตรา 1629 จะระบุถึงทายาทลำดับต่าง ๆ ไว้ ทายาททุกลำดับเหล่านั้นก็ทำให้ทายาทในกองมรดกทุกคนไม่ เช่น ผู้ตายมีบุตรคนหนึ่งซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1 กับน้องร่วมบิดามารดาซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ 3 ในกรณีเช่นนี้บุตรเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในลำดับก่อนพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันจึงเป็นทายาทในกองมรดก ส่วนน้องร่วมบิดามารดานั้นแม้ตามมาตรา 1629 จะเรียกว่าทายาท แต่ก็ไม่ใช่ทายาทในกองมรดกนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1629(1) มาตรา 1629(3) ประกอบมาตรา 1630

ประเภทของทายาท ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1603 ได้แบ่งทายาทออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ทายาทโดยธรรม
2. ผู้รับพินัยกรรม

1. ทายาทโดยธรรม ได้แก่ บุคคลผู้ซึ่งกฎหมายกำหนดให้มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ มรดกจะตกทอดแก่ใครก่อนหลัง กฎหมายได้กำหนดไว้ตามลำดับญาติใกล้ชิดในมาตรา 1629 ประกอบมาตรา 1630 แล้ว ตามมาตรา 1629 นี้ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติมีเพียง 6 ลำดับเท่านั้น แต่ทั้งนี้ต้องรวมทั้งผู้รับมรดกแทนที่ทายาทในลำดับต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย ฉะนั้น ญาติอื่น ๆ นอกจากที่ระบุไว้นี้ไม่ถือว่าเป็นทายาทโดยธรรม เช่น ทวด บุตรเขย หรือบุตรสะใภ้ เป็นต้น ถ้าไม่มีทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติตามที่ระบุไว้ในลำดับที่ 1-6 และไม่มีคู่สมรส แม้จะมีญาติอื่นก็ต้องถือว่าเจ้ามรดกไม่มีทายาทโดยธรรม มรดกย่อมตกแก่แผ่นดินตาม มาตรา 1753

2. ผู้รับพินัยกรรม ได้แก่ “บุคคล” หรือ “นิติบุคคล” ที่เจ้ามรดกกำหนดไว้ในพินัยกรรมให้เป็นผู้รับมรดก ผู้รับพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องเป็นญาติหรือทายาทในกองมรดกอยู่ก่อน เมื่อเจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกส่วนใดให้ผู้รับพินัยกรรมแล้ว ทายาทโดยธรรมก็ไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกส่วนนั้น แต่ทายาทโดยธรรมทุกประเภทอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมด้วยก็ได้ และการมีสิทธิได้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิที่จะได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม หมายความว่า ทายาทนั้นมีสิทธิได้รับมรดกทั้งสองทาง เว้นแต่เจ้ามรดกจะแสดงเจตนาไว้เป็นอย่างอื่นในพินัยกรรม เช่น ระบุไว้ในพินัยกรรมว่า ไม่ให้มีสิทธิได้รับมรดกอย่างอื่นอีก เป็นต้น

นิติบุคคลมีสิทธิได้รับมรดกก็แต่โดยทางพินัยกรรมเท่านั้น เพราะไม่มีมาตราใดบัญญัติว่านิติบุคคลเป็นทายาทโดยธรรม ทั้งนี้ไม่รวมถึงวัดที่ได้รับทรัพย์สินของพระภิกษุผู้ถึงแก่ภรรณาภ ซึ่งจะได้พิเคราะห์ต่อไปว่า วัดในฐานะเช่นนั้นจะนับว่าเป็นทายาทหรือไม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1624 ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้รับพินัยกรรม ต้องพิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลด้วย ถ้าการรับมรดกเป็นการจัดต่อวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล นิติบุคคลนั้นก็ย่อมจะรับไม่ได้เช่น มีผู้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่วัด วัดรับเอาที่ดินนั้นได้ แต่ถ้าทรัพย์สินที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกให้วัดนั้นเป็นอาวุธปืน วัดย่อมรับเอาไม่ได้

กรณีทรัพย์มรดกตกได้แก่แผ่นดินตามมาตรา 1735 จะถือว่าแผ่นดินเป็นทายาทหรือไม่เช่นนี้ผู้เขียนเห็นว่าแผ่นดินไม่ใช่นิติบุคคล ฉะนั้น แผ่นดินจึงไม่ใช่ทายาท ไม่ว่าจะเป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม การตกทอดไปของทรัพย์มรดกเช่นนี้เป็นการตกทอดในกรณีพิเศษตามบทบัญญัติมาตรา 1753 ซึ่งมาตรา 1753 ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า “ภายใต้บังคับแห่งสิทธิของเจ้าหนี้กองมรดก เมื่อบุคคลใดถึงแก่ความตายโดยไม่มีทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม หรือการตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรม มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่แผ่นดิน”

การตกทอดแห่งทรัพย์มรดก

สำหรับการตกทอดแห่งทรัพย์มรดกแก่ทายาทนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 วรรคแรกบัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” โดยผลแห่งมาตรานี้เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นจึงตกทอดแก่ทายาททันที โดยไม่ต้องแสดงเจตนาสนองรับเอา ทายาทย่อมเข้าใช้สิทธิในฐานะเป็นผู้รับมรดกได้ทันที โดยไม่จำเป็นต้องทำพิธีโอนทรัพย์มรดกนั้นเสียก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 919/2495 เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่กรรม สิทธิในทางทรัพย์สินย่อมตกแก่ทายาททันที ซึ่งรวมตลอดถึงสิทธิไถ่ถอนทรัพย์สินที่ขายฝากด้วย ฉะนั้น ทายาทจึงมีสิทธิที่จะไถ่ถอนทรัพย์สินที่เจ้ามรดกขายฝากไว้โดยไม่ต้องรอให้รับโอนก่อน

คำพิพากษาฎีกาที่ 1619/2506 ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1599 ทายาทย่อมได้กรรมสิทธิในทรัพย์มรดกตั้งแต่เจ้ามรดกตาย แม้จะยังไม่ได้จดทะเบียนสิทธินั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา 1299 ก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 310/2510 (ประชุมใหญ่) เจ้ามรดกมีหุ้นอยู่ในบริษัทจำเลย เมื่อเจ้ามรดกตายหุ้นของเจ้ามรดกย่อมตกแก่ทายาททันที ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599 ประกอบกับมาตรา 1600 ทายาทจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนมติพิเศษของที่ประชุมใหญ่ ตามมาตรา 1195 ได้ แม้ว่าบริษัทจำเลยจะยังไม่ได้จดทะเบียนให้ทายาทเป็นผู้ถือหุ้นก็ตาม

คำพิพากษาฎีกาที่ 1180/2538 แม้สิทธิอาศัยเป็นสิทธิเฉพาะตัว เมื่อโจทก์ผู้ได้รับสิทธิอาศัยถึงแก่ความตายสิทธิอาศัยเป็นอันระงับลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1404 แต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาให้โจทก์มีสิทธิได้รับชดเชยค่าเสียหายจากจำเลยนอกเหนือจากที่ให้ขับไล่นั้นมีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่อาจเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาทของโจทก์ได้ตาม มาตรา 1599 มิใช่สิทธิเฉพาะตัวอันทำให้ความมรณะของคู่ความฝ่ายโจทก์ยังให้คดีไม่มีประโยชน์ต่อไป แต่เมื่อล่วงเลยกำหนดเวลา 1 ปี หลังจากโจทก์ถึงแก่ความตายแล้ว ทายาทหรือผู้จัดการทรัพย์สินมรดกหรือบุคคลอื่นใดที่ปกครองทรัพย์สินมรดกของโจทก์มิได้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ ทั้งจำเลยและจำเลยร่วมก็มีคดีมีคำขอให้ศาลเรียกบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นคู่ความแทน การที่ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งจำหน่ายคดีจึงชอบด้วย ป.วิ.พ. มาตรา 42 วรรคสอง ประกอบมาตรา 132(2)

คำพิพากษาฎีกาที่ 5681/2538 ที่ดินมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่มีข้อกำหนดห้ามโอน 10 ปี ตาม ป. ที่ดินฯ มาตรา 31 เป็นที่ดินที่รัฐยังไม่ได้มอบสิทธิครอบครองจนกว่าจะพ้นกำหนดระยะเวลาห้ามโอน ผู้ที่ได้ที่ดินยังไม่มีสิทธิครอบครองไม่ว่าจะตาม ป. ที่ดินฯ หรือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงไม่อาจโอนสิทธิครอบครองให้แก่บุคคลใด จะโอนกันได้ต่อเมื่อพ้นกำหนดเงื่อนไขห้ามโอนแล้ว เว้นแต่เป็นการตกทอดทางมรดกหรือโอนให้แก่ทบวงการเมือง องค์การของรัฐบาลตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์การของรัฐบาล รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดย พ.ร.บ. หรือโอนให้แก่สหกรณ์เพื่อชำระหนี้โดยได้รับอนุมัติจากนายทะเบียนสหกรณ์ การที่โจทก์อ้างว่า ย. ยกที่ดินและมอบการครอบครองที่ดินพิพาทให้ในระหว่างเวลาที่มีเงื่อนไขห้ามโอน ถือได้ว่า

ย. ยังไม่มีสิทธิครอบครอง จึงไม่อาจโอนสิทธิครอบครองให้แก่โจทก์ได้ เมื่อ ย. ถึงแก่กรรมที่ดินพิพาทจึงตกทอดทางมรดกแก่จำเลยซึ่งเป็นทายาท การที่โจทก์ยังคงครอบครองอยู่จึงเป็นการครอบครองแทนทายาทของ ย. โจทก์จะต้องเปลี่ยนลักษณะการครอบครองโดยบอกกล่าวไปยังทายาทของ ย. เพื่อเปลี่ยนลักษณะแห่งการยึดถือครอบครองแทนมาเป็นยึดถือครอบครองเพื่อคนเสียก่อนจึงจะได้สิทธิครอบครองในที่ดินพิพาท

จากแนวคำพิพากษาดังกล่าวเห็นได้ว่า มรดกของบุคคลที่ถึงแก่ความตาย ย่อมตกแก่ทายาททันทีโดยผลของกฎหมาย เพราะกฎหมายป้องกันไม่ให้มรดกของผู้ตายล่องลอยเป็นทรัพย์สินไม่มีเจ้าของอยู่ชั่วขณะหนึ่ง โดยไม่ตกทอดไปยังผู้ใด

มรดกที่ตกทอดแก่ทายาททันทีโดยผลของกฎหมายในเมื่อเจ้ามรดกตายนั้น ย่อมตกทอดไปได้ 2 ทาง คือ โดยสิทธิตามกฎหมายทางหนึ่ง และโดยพินัยกรรมอีกทางหนึ่ง ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมหรือการตั้งมรดกนิธิตามพินัยกรรมมรดกของผู้นั้นย่อมตกทอดแก่แผ่นดิน (มาตรา 1753) ถ้าเจ้ามรดกมีทายาทเพียงผู้เดียวไม่ว่าจะเป็นทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม มรดกย่อมตกแก่ทายาทผู้นั้นทันทีในกรณีที่เจ้ามรดกมีทายาทหลายคนมรดกก็ตกทอดแก่ทายาทเหล่านั้นทันทีเช่นกัน แต่ทายาทแต่ละคนจะ “ได้รับมรดก” คนละเท่าใดขึ้นอยู่กับผลของพินัยกรรมหรือผลของกฎหมายในกรณีที่ไม่มีพินัยกรรม ทายาทเหล่านั้นย่อมเป็นเจ้าของในทรัพย์สินมรดกนั้นร่วมกันจนกว่าจะได้แบ่งแยก ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1745 ว่า “ถ้ามีทายาทหลายคน ทายาทเหล่านั้นมีสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกร่วมกันจนกว่าจะได้แบ่งมรดกกันเสร็จแล้ว และให้ใช้มาตรา 1356 ถึง มาตรา 1366 แห่งประมวลกฎหมายนี้บังคับ เพียงเท่าที่ไม่ขัดกับบทบัญญัติแห่งบรรพนี้” ตามมาตรา 1745 นี้แสดงให้เห็นว่าในกรณีที่มียาทหลายคน ในเบื้องต้นต้องถือว่ามรดกตกทอดไปยังทายาทเหล่านั้นเสมือนเป็นเจ้าของร่วมกัน มีสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกร่วมกัน แต่ก็เป็นเช่นนี้ไปชั่วระยะหนึ่ง จนกว่าจะได้แบ่งมรดกกันเสร็จแล้ว หากถือว่าเป็นเจ้าของร่วมกันโดยเด็ดขาดไม่ เพราะในการแบ่งมรดกจะต้องอยู่ภายใต้บังคับบรรพนี้ กล่าวคือ ทายาทบางคนอาจ

เสียชีวิตในการรับมรดกไปได้ เช่น ทายาทคนหนึ่งครอบครองทรัพย์สินมรดกแต่ผู้เดียว คนอื่นไม่ได้เกี่ยวข้องกับครอบครองเลยจนเกินอายุความ 1 ปี ผู้ที่ไม่ได้ครอบครองย่อมเสียชีวิตในการรับมรดกนั้นตาม มาตรา 1754

คำพิพากษาฎีกาที่ 787/2508 เมื่อฟ้องเรียกทรัพย์สินมรดกเกินกว่า 1 ปี นับแต่เจ้ามรดกตาย ทายาทผู้ครอบครองทรัพย์สินมรดกนั้นอยู่ ย่อมยกอายุความขึ้นต่อสู้ได้ และผู้รับมรดกจากทายาทย่อมอ้างสิทธิของทายาทผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นเป็นข้อต่อสู้ทายาทผู้ฟ้องเรียกมรดกได้เช่นเดียวกัน

ฉะนั้น การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดกและการรับมรดกจึงแตกต่างกัน เมื่อมรดกตกทอดไปยังทายาทนั้นอาจไม่ได้รับมรดกก็ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1600 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้กองมรดกของผู้ตายได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่าง ๆ เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้” ตามบทบัญญัติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าเมื่อบุคคลใดตาย ทรัพย์สินสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบจะต้องตกทอดแก่ทายาทโดยทันทีเสมอไป เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น แต่อย่างไรก็ดี แม้ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบจะตกทอดไปยังทายาทโดยผลแห่งกฎหมายดังกล่าวมาแล้ว แต่ทายาทก็ไม่ต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์สินมรดกที่ตกทอดได้แก่ตน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1601

เจ้าหน้าที่ของผู้ตายอาจฟ้องเรียกหนี้สินจากทายาททั้งหมดหรือคนใดคนหนึ่งก็ได้ ส่วนทายาทจะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 1601 เพียงใด จะได้รับมรดกหรือไม่ เป็นเรื่องที่จะต้องว่ากล่าวกันในชั้นบังคับคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 866/2508 เจ้าหนี้ฟ้องทายาทลูกหนี้ผู้ตายได้ แม้ทายาทจะมี
ได้รับมรดกเป็นเรื่องเจ้าหนี้จะบังคับเอาจากมรดกของผู้ตายโดยทายาทไม่ต้องรับผิดชอบเป็น
ส่วนตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 714/2513 ทายาทคนหนึ่งคนใดอาจถูกเจ้าหนี้ฟ้องมรดกฟ้อง
ได้เสมอ แต่ทายาทนั้นไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบเกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกทอดได้แก่ตน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 241/2514 โจทก์ฟ้องจำเลยในฐานะทายาทผู้รับมรดกของผู้
ตาย แม้จะไม่ได้รับมรดกก็เป็นเรื่องที่โจทก์จะบังคับเอาจากมรดกของผู้ตายในชั้นบังคับ
คดีโดยจำเลยไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2379/2523 เจ้าหนี้ฟ้องมรดกชอบที่จะบังคับสิทธิเรียกร้อง
ต่อทายาทคนใดก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1737 และถึงแม้จะอ้าง
ว่ายังไม่ได้รับส่วนแบ่งมรดก ก็ไม่เป็นเหตุที่ขัดขวางโจทก์ในการที่จะฟ้องจำเลยซึ่งเป็น
ทายาทของผู้กำประกัน เพราะถ้าเป็นความจริงดังกล่าวก็เป็นกรณีตาม ประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1601 ซึ่งต้องไปว่ากล่าวกันในชั้นบังคับคดี

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1939/2535 ป. กู้เงินไปจากโจทก์ เมื่อ ป. ตาย โจทก์มีสิทธิ
ฟ้องจำเลยในฐานะทายาทของ ป. ให้ชำระหนี้เงินกู้ได้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 1737 โดยไม่ต้องพิจารณาว่าจำเลยได้รับมรดกของ ป. หรือไม่ เพราะ
เป็นเรื่องที่จะต้องว่ากล่าวกันในชั้นบังคับคดีตามมาตรา 1601, 1738 วรรคสอง

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1734 บัญญัติว่า “เจ้าหนี้
ฟ้องมรดกชอบแต่จะได้รับการชำระหนี้จากทรัพย์สินในมรดกเท่านั้น”

มาตรา 1738 บัญญัติว่า “ก่อนแบ่งมรดก เจ้าหนี้ของมรดกจะบังคับชำระหนี้เต็มจำนวนจากกองมรดกก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ทายาทคนหนึ่ง ๆ อาจเรียกให้ชำระหนี้จากทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดก หรือให้เอาเป็นประกันก็ได้จนถึงเวลาแบ่งมรดก

เมื่อแบ่งมรดกแล้ว เจ้าหนี้อาจเรียกให้ทายาทคนใดคนหนึ่งชำระหนี้ได้เพียงไม่เกินทรัพย์สินมรดกที่ทายาทคนนั้นได้รับไป ในกรณีเช่นนี้ ทายาทคนใดซึ่งได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ของมรดกเกินกว่าส่วนที่ตนจะต้องเฉลี่ยใช้หนี้ทายาทคนนั้นมีสิทธิไล่เบียดจากทายาทคนอื่นได้”

ตามบทบัญญัติในสองมาตรานี้หมายความว่า ในกรณีที่กองมรดกยังไม่ได้แบ่ง หากเจ้าหนี้ฟ้องทายาทคนใดคนหนึ่งให้รับผิดชอบหนี้สิน และเจ้าหนี้ชนะคดี เจ้าหนี้อย่อมยึดทรัพย์สินในกองมรดกเพื่อบังคับชำระหนี้ได้ เพราะเท่ากับฟ้องกองมรดก แต่ถ้ามีการแบ่งมรดกกันเสร็จสิ้นไปแล้วและเจ้าหนี้ฟ้องบังคับสิทธิเรียกร้องของตนจากทายาทคนใดคนหนึ่ง หากเจ้าหนี้ชนะคดีจะติดตามยึดทรัพย์สินอันเป็นมรดกจากทายาทคนอื่นที่มีได้ถูกฟ้องด้วยไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 792/2506 (ประชุมใหญ่) ในกรณีที่ได้แบ่งมรดกกันแล้ว เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องให้ทายาทคนใดชำระหนี้ของเจ้ามรดก เจ้าหนี้นั้นก็มีสิทธิเรียกให้ชำระหนี้ได้เพียงไม่เกินทรัพย์สินมรดกที่ทายาทคนนั้นรับไป หากมีสิทธิที่จะเรียกร้องบังคับเอาจากทายาทคนอื่นที่มีได้ถูกฟ้องด้วยไม่

ตามหลักการบังคับคดี เจ้าหนี้ผู้ชนะคดีย่อมจะบังคับคดีได้ แต่เฉพาะผู้แพ้คดีเว้นแต่จะเป็นกรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145 วรรคสอง

แม้จะเป็นหนี้ของผู้ตาย แต่เมื่อได้มีการแบ่งมรดกจนโอนกรรมสิทธิ์กันไปแล้ว โจทก์จะบังคับคดียึดทรัพย์สินของทายาทอื่นผู้เป็นบุคคลภายนอกซึ่งไม่มีโอกาสต่อสู้คดีด้วยหาได้ไม่ เพราะมิใช่เป็นทรัพย์กองกลางอยู่

การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดกนั้น เมื่อบุคคลใดตายมรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ในเรื่องการตายนี้ นอกจากการตายโดยธรรมดาแล้ว ยังรวมทั้งการตายโดยผลของกฎหมายอีกด้วย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1602 บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดต้องถือว่าถึงแก่ความตายตามความในมาตรา 62 แห่งประมวลกฎหมายนี้ มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท

ถ้าพิสูจน์ได้ว่า บุคคลนั้นยังคงมีชีวิตอยู่ หรือตายในเวลาอื่น ผิดไปจากเวลาดังระบุไว้ในคำสั่งที่สั่งให้เป็นคนสาบสูญ ให้ใช้บทบัญญัติมาตรา 63 แห่งประมวลกฎหมายนี้บังคับแก่ทายาทของบุคคลนั้น”

ตามมาตรานี้เห็นได้ว่า ในกรณีที่บุคคลใดถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญอันถือว่าถึงแก่ความตายตามมาตรา 62 นั้น มรดกของคนสาบสูญย่อมตกทอดแก่ทายาท แต่ถ้าบุคคลนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือตายในเวลาอื่นผิดจากเวลาที่ระบุไว้ในคำสั่งที่ศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญและเมื่อศาลถอนคำสั่งการเป็นคนสาบสูญแล้ว การถอนคำสั่งนี้ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงความสมบูรณ์แห่งการทั้งหลายอันได้ทำไปโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนสาบสูญ จนถึงเวลาถอนคำสั่งนั้น บุคคลผู้ได้ทรัพย์สินมาเนื่องแต่การที่ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนสาบสูญ แต่ต้องเสียสิทธิของตนไปเพราะศาลสั่งถอนคำสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยลาภมิควรได้แห่งประมวลกฎหมายนี้มาใช้บังคับโดยอนุโลม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 63 บรรทัดท้าย กล่าวคือ ถ้าทายาทของเจ้ามรดกได้รับมรดกมาและใช้ไปโดยสุจริตย่อมไม่กระทบกระเทือนใด ๆ ทั้งสิ้น ถ้าเหลือเท่าไรก็คืนเท่านั้น และถ้าใช้จนหมดสิ้นแล้วก็ไม่ต้องคืนใด ๆ ทั้งสิ้น

